Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
prednesené 14. marca 2024 [1]

Spojené veci C-639/22 až C-644/22

X (C-639/22),
Stichting BPL Pensioen (C-643/22),
Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL) (C-644/22)
proti
Inspecteur van de Belastingdienst Utrecht (C-639/22, C-643/22 a C-644/22)
a
Fiscale Eenheid Achmea BV (C-640/22),
Y (C-641/22)
proti
Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam (C-640/22 a C-641/22)
a
Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten
proti
Inspecteur van de Belastingdienst Maastricht (C-642/22)

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Rechtbank Gelderland (súd v Gelderlande, Holandsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Smernica o DPH – Oslobodenia – Správa podielových fondov – Pojem – Porovnateľnosť s PKIPCP – Dôchodkové fondy – Riziko investícií znášané poistencami“

I. Úvod

1. Vo viacerých holandských návrhoch na začatie prejudiciálneho konania sa kladie otázka, či a za akých podmienok sa majú určité odvetvové dôchodkové fondy považovať za podielové fondy v zmysle článku 135 ods. 1 písm. g) smernice 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (ďalej len „smernica o DPH“) [2]. Podľa tohto ustanovenia členské štáty definujú

[1] Jazyk prednesu: nemčina.

[2] Smernica Rady z 28. novembra 2006 (Ú. v. EÚ L 347, 2006, s. 1) v znení účinnom v spornom roku (2009), v tejto súvislosti naposledy zmenená smernicou Rady (EÚ) 2022/890 z 3. júna 2022, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o predĺženie obdobia uplatňovania voliteľného mechanizmu prenesenia daňovej povinnosti v súvislosti s dodaním určitého tovaru a poskytovaním určitých služieb, ktoré sú náchylné na podvody, a mechanizmu rýchlej reakcie proti podvodom v oblasti DPH (Ú. v. EÚ L 155, 2022, s. 1).

„podielové fondy“. Holandsko doposiaľ nedefinovalo predmetné odvetvové dôchodkové fondy ako podielové fondy, a preto sa domnieva, že správcovské služby, ktoré sa im poskytujú, podliehajú DPH.

2. Pojem „podielové fondy“, ktorý majú definovať členské štáty, je v práve Únie čiastočne upravený smernicou o PKIPCP. Súdny dvor sa preto už v minulosti zaoberal otázkou, či je správa dôchodkových fondov oslobodená od DPH, pokiaľ sú tieto fondy porovnateľné s PKIPCP.[3] Teraz existuje možnosť spresniť túto judikatúru.

3. Navyše treba objasniť, za akých podmienok sa zdaniteľné osoby môžu priamo odvolávať na ustanovenie o oslobodení od dane, ktoré sa nachádza v článku 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH. Najmä vzniká otázka, do akej miery zásada neutrality obmedzuje voľnú úvahu členských štátov pri definovaní „podielových fondov“. Konkrétne treba preskúmať, či sa oslobodenie od DPH, ktoré sa priznáva určitým dôchodkovým fondom (v rámci tretieho piliera národného dôchodkového systému), musí rozšíriť aj na iné dôchodkové fondy (v tomto prípade v rámci druhého piliera).

II. Právny rámec

A. Právo Únie

1. Smernica o DPH

4. Podľa článku 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH:

„1. Členské štáty oslobodia od dane tieto transakcie:

g) správa podielových fondov, ako ich definovali členské štáty“.

2. Smernica o PKIPCP

5. Článok 1 ods. 2 smernice 2009/65/ES o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa podnikov kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov (ďalej len „smernica o PKIPCP“)[4] znie:

„2. Na účely tejto smernice a v súlade s článkom 3 sú PKIPCP podniky:

a) ktorých jediným účelom je kolektívne investovanie peňažných prostriedkov od verejnosti do prevoditeľných cenných papierov alebo do iných likvidných finančných aktív uvedených v článku 50 ods. 1 a ktoré funguje na princípe rozloženia rizík, a

[3] Rozsudky z 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), a zo 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a i. (C-424/11, EU:C:2013:144).

[4] Smernica Rady z 13. júla 2009 (Ú. v. EÚ L 302, 2009, s. 32) v znení účinnom v spornom roku, v tejto súvislosti naposledy zmenená smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/2261 z 15. decembra 2021, ktorou sa mení smernica 2009/65/ES, pokiaľ ide o používanie dokumentov s kľúčovými informáciami správcovskými spoločnosťami podnikov kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov (Ú. v. EÚ L 455, 2021, s. 15).

b) ktorých podielové listy sú na žiadosť držiteľov odkúpené alebo vyplatené priamo alebo nepriamo z aktív takýchto podnikov. Úkony zo strany PKIPCP na zaistenie toho, aby sa hodnota ich podielových listov na burze výrazne nelíšila od čistej hodnoty ich aktív, sa považujú za rovnocenné s takýmto odkúpením alebo vyplatením.

Členské štáty môžu povoliť, aby PKIPCP pozostávali z niekoľkých podfondov.“

B. Holandské právo

6. Ustanovenie § 11 ods. 1 písm. i) bodu 3 Wet op de omzetbelasting 1968 (zákon o dani z obratu z roku 1968) znie:

„1. Za podmienok stanovených všeobecným správnym opatrením sú od dane oslobodené:

i) tieto… služby:

3° správa aktív zhromaždených investičnými fondmi, resp. investičnými spoločnosťami na účely kolektívneho investovania.“

III. Skutkový stav týkajúci sa šiestich návrhov na začatie prejudiciálneho konania

7. Všetky návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa týkajú osobitných odvetvových dôchodkových fondov. Vo veciach C-639/22 (X), C-641/22 (Y), C-642/22 (Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten), C-643/22 (Stichting BPL Pensioen) a C-644/22 (Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf – BPFL) sú tieto fondy samy žalobcami. Využili služby správcov usadených v zahraničí, za ktoré boli povinní zaplatiť DPH ako príjemcovia služieb. Vo veci C-640/22 (Fiscale Eenheid Achmea BV) žalobkyňa usadená v tuzemsku sama poskytovala správcovské služby dôchodkovému fondu, za ktoré bola povinná zaplatiť DPH.

8. Predmetné odvetvové dôchodkové fondy sa odvolávajú na to, že sú „podielovými fondmi“ v zmysle článku 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH. V tomto prípade by správcovské služby boli oslobodené od DPH. Holandská finančná správa to odmieta, pričom poukazuje na štruktúru holandského systému starobného dôchodkového zabezpečenia a konkrétnu organizáciu predmetných odvetvových dôchodkových fondov.

9. Vec C-644/22 je príkladom organizácie odvetvových dôchodkových fondov, o ktoré konkrétne ide v konaniach vo veci samej. V tejto veci je žalobkyňa odvetvovým dôchodkovým fondom pre potravinárske odvetvie. Účasť zamestnancov v tomto dôchodkovom fonde je predpísaná zákonom.

10. Dôchodkový poriadok žalobkyne je založený na zmluve o dôchodkových dávkach v zmysle holandského zákona o dôchodkoch a stanovuje okrem iného doživotný starobný dôchodok alebo starobný dôchodok na dobu určitú. Vymeriavacím základom pre výpočet dôchodku je mzda podliehajúca povinnému dôchodkovému starobnému poisteniu znížená o každoročne stanovenú daňovú úľavu. V tejto súvislosti výška nárokov na budúci dôchodok a dôchodkových nárokov závisí predovšetkým od výšky mzdy a počtu odpracovaných rokov.

11. Financovanie dôchodkových dávok sa uskutočňuje v súlade so zásadou krytia kapitálu. Okrem toho holandské právne predpisy ukladajú určité požiadavky týkajúce sa strategickej miery krytia dôchodkových fondov, teda vzťahu medzi majetkom dôchodkového fondu (aktívami) a aktualizovanou hodnotou existujúcich dôchodkových záväzkov (pasívami). Dodržiavanie týchto požiadaviek je zabezpečené štátnym dohľadom.

12. Poistení zamestnanci získavajú dôchodkové nároky, ktoré možno každoročne upraviť na základe indexu spotrebiteľských cien (tzv. indexácia). Zvýšenie dôchodkových nárokov alebo nárokov na budúce dôchodky (tzv. príplatok) sa musí dosiahnuť prostredníctvom výnosu z investícií. Okrem toho príplatky nemožno poskytnúť, ak miera krytia poklesla pod určitú úroveň. V minulosti sa príplatok vyplácal len v roku 2009.

13. V extrémnom prípade môže byť odvetvový dôchodkový fond naopak tiež povinný krátiť nároky na budúce dôchodky a dôchodkové nároky. Z dôvodu nízkej miery krytia k 31. decembru 2020 žalobkyňa predložila De Nederlandsche Bank (Centrálna banka Holandska) príslušný ozdravný plán. Ozdravný plán stanovuje krátenie dosiahnutých dôchodkov k 31. decembru 2021 o 0,85 %.

14. Ostatné návrhy na začatie prejudiciálneho konania (C-639/22, C-640/22, C-641/22, C-642/22 a C-643/22) sa týkajú podobného skutkového stavu.

15. Vec C-641/22 bola navyše špecifická len tým, že zamestnávatelia za obdobie od roku 2014 do roku 2020 poskytli záruku vo výške 250 000 000 eur za cieľovú výšku dôchodkov.

16. Vo veci C-640/22 v prípade predmetného dôchodkového fondu už od 1. januára 2018 nedochádzalo k aktívnej tvorbe dôchodkových práv. Okrem toho bol tento dôchodkový fond z dôvodu nízkej strategickej miery krytia povinný previesť celý svoj majetok na poisťovňu alebo na iný dôchodkový fond.

IV. Prejudiciálne konanie

17. Žalobkyne sa bránia proti vyrubeniu DPH na Rechtbank Gelderland (súd v Gelderlande, Holandsko), ktorý je príslušným súdom. Tento súd prerušil konania a Súdnemu dvoru prostredníctvom prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ vo všetkých konaniach predložil nasledujúcu prvú otázku a v konaní C-644/22 ešte druhú otázku:

„1. Má sa článok 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH vykladať v tom zmysle, že možno vychádzať z toho, že poistenci dôchodkového fondu, ako je ten v konaní vo veci samej, znášajú investičné riziko, čo vedie to k tomu, že dôchodkový fond predstavuje ‚podielový fond' v zmysle tohto ustanovenia? Je pri tom relevantné:

– či poistenci znášajú individuálne investičné riziko, alebo postačuje, že dôsledky výsledkov investícií znášajú poistenci ako celok a nikto iný?

– aké vysoké je toto kolektívne, resp. individuálne riziko?

– do akej miery spoluurčujú výšku dôchodkových dávok iné faktory, ako je obdobie tvorby dôchodkových práv, výška mzdy a diskontný faktor?

V konaní vo veci C-641/22 navyše aj:

– že zamestnávateľ poskytol záruku až do výšky 250 000 000 eur na obdobie rokov 2014 až 2020 na dosiahnutie stanovenej tvorby dôchodkových práv?

V konaní vo veci C-640/22 namiesto toho aj:

– že v dôchodkovom fonde od 1. januára 2018 už nedochádza k aktívnej tvorbe dôchodkových práv a tento fond je povinný previesť celý majetok na poisťovňu alebo iný dôchodkový fond z dôvodu nízkej strategickej miery krytia?

2. Má zásada daňovej neutrality za následok, že v prípade, ak sa uplatní článok 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH, sa v rámci fondov, ktoré nie sú PKIPCP, nemá posudzovať výlučne to, či sú porovnateľné s PKIPCP, ale aj to, či sú z pohľadu priemerného spotrebiteľa porovnateľné s inými fondmi, ktoré síce nie sú PKIPCP, ale ktoré členský štát považuje za podielové fondy?

18. Všetkých šesť návrhov na začatie prejudiciálneho konania bolo podľa článku 54 rokovacieho poriadku spojených na spoločné konanie na účely písomnej alebo ústnej časti konania a na účely vyhlásenia spoločného rozsudku.

19. Šesť žalobkýň (X, Y, Stichting BPL Pensioen, Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf, Fiscale Eenheid Achmea BV a Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten), Holandské kráľovstvo, Dánske kráľovstvo a Európska komisia v konaní na Súdnom dvore predložili písomné pripomienky a zúčastnili sa na pojednávaní konanom 5. októbra 2023.

V. Právne posúdenie

20. Žalobkyne sa odvolávajú na článok 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH, podľa ktorého členské štáty oslobodia od DPH „správ[u] podielových fondov, ako ich definovali členské štáty“.

21. Prvá prejudiciálna otázka sa vzťahuje na pojem „podielové fondy“ v rozsahu, v akom je upravený v práve Únie[5] (pozri v tejto súvislosti časť A). Druhá prejudiciálna otázka sa naopak týka právomoci definovať „podielové fondy“, ktorú členským štátom priznáva článok 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH, a otázky, aké obmedzenia stanovené v práve Únie pre ne pri tom platia (pozri v tejto súvislosti časť B).

[5] Pokiaľ ide o predchádzajúce ustanovenie obsiahnuté v článku 13 B písm. d) bode 6 smernice 77/388/EHS, ktorý mal v podstate rovnaké znenie ako článok 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH, pozri rozsudok z 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801, bod 46).

A. O prvej prejudiciálnej otázke

22. V prvej prejudiciálnej otázke ide o to, aké znaky musí spĺňať dôchodkový fond a najmä aké investičné riziko musia znášať jeho poistenci na to, aby sa musel považovať za „podielový fond“ (pozri v tejto súvislosti časť 1). Okrem toho sa – v každom prípade subsidiárne – kladie otázka, či sa toto ustanovenie môže priamo uplatniť v prospech zdaniteľných osôb (pozri v tejto súvislosti časť 2).

1. O pojme podielové fondy

23. Účelom oslobodenia od dane stanoveného v článku 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH je zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie s priamym investovaním do cenných papierov a investovaním prostredníctvom podielových fondov spravovaných iným subjektom na účely DPH. Pre súkromného investora nemá byť investícia do podielového fondu z hľadiska právnych predpisov týkajúcich sa DPH menej výhodná než v prípade priamej investície.[6] Pri priamej investícii nedochádza k poskytnutiu správcovských služieb, za ktoré sa platí DPH a ktoré spôsobujú zníženie investičného výnosu. Ide teda o zaručenie neutrality z hľadiska právnych predpisov týkajúcich sa DPH pri rôznych formách investovania.

24. Podľa znenia článku 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH prináleží členským štátom určiť podielové fondy, ktoré môžu využiť oslobodenie správcovských služieb od dane. Po tom, čo však Únia začala harmonizovať dohľad nad investičnými fondmi smernicou o PKIPCP, Súdny dvor obmedzil právomoc členských štátov definovať uvedený pojem. Tieto štáty musia v súčasnosti povinne kvalifikovať fondy regulované podľa smernice o PKIPCP v pôvodnom znení ako podielové fondy.[7] Právomoc členských štátov definovať pojmy, ktorú im priznávajú právne predpisy týkajúce sa DPH, tak bola čiastočne prekrytá harmonizáciou právnej úpravy týkajúcej sa dohľadu.[8]

25. Predmetné odvetvové dôchodkové fondy by sa preto museli považovať za „podielové fondy“ v zmysle článku 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH, ak by išlo o PKIPCP. Účastníci konania však zhodne tvrdia, že odvetvové dôchodkové fondy nie sú PKIPCP.[9]

26. Z dôvodov rovnosti hospodárskej súťaže sa navyše podľa judikatúry Súdneho dvora však musia za podielové fondy povinne považovať aj také fondy, ktoré síce nie sú PKIPCP, ale majú rovnaké vlastnosti ako PKIPCP a uskutočňujú teda rovnaké operácie alebo sú prinajmenšom porovnateľné natoľko, že si navzájom konkurujú.[10]

6 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801, bod 34 a citovaná judikatúra).

7 Rozsudky z 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139, bod 46), ako aj zo 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a i. (C-424/11, EU:C:2013:144, bod 23).

8 Rozsudok z 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801, bod 46). Pozri tiež už návrhy, ktoré som predniesla vo veciach Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:327, bod 23), JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust a The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:125, bod 32), ako aj Abbey National (C-169/04, EU:C:2005:523, bod 38).

9 Pokiaľ ide o iné odvetvové dôchodkové fondy, pozri už rozsudky z 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139, bod 48), a zo 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a i. (C-424/11, EU:C:2013:144, bod 25). Hlavným dôvodom je, že poistencami týchto dôchodkových fondov môžu byť len zamestnanci príslušného odvetvia, kategórie povolaní alebo podnikov.

10 Rozsudky z 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139, bod 47), a zo 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a i. (C-424/11, EU:C:2013:144, bod 24). Pozri tiež rozsudok z 28. júna 2007, JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust a The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:391, bod 48 a nasl.).

27. Z doterajšej judikatúry sa ešte nedá jednoznačne vyvodiť, aké znaky to konkrétne sú. Súdny dvor sa síce vo veciach Wheels Common Investment Fund Trustees (ďalej len „Wheels“)[11] a ATP PensionService (ďalej len „ATP“)[12] už zaoberal kvalifikáciou dôchodkových fondov ako podielových fondov. Obe rozhodnutia sú však založené na špecifikách príslušných individuálnych prípadov. Neposkytujú teda odpoveď na otázku, ako sa majú kvalifikovať dôchodkové fondy, o ktoré ide v prejednávaných veciach.

28. Aj v tomto prípade teda treba posúdiť, či sú dôchodkové fondy, o aké ide v prejednávaných veciach, porovnateľné s PKIPCP, na základe kritérií stanovených v článku 1 ods. 2 prvej vete smernice o PKIPCP.

a) Získavanie kapitálu od verejnosti

29. Podľa článku 1 ods. 2 prvej vety písm. a) smernice o PKIPCP sa musí kapitál nevyhnutne získavať od verejnosti. Fond musí byť teda prístupný pre neobmedzený počet investorov.

30. Predmetné dôchodkové fondy práve nie sú prístupné verejnosti, ale len obmedzenému okruhu investorov, konkrétne zamestnancom príslušného odvetvia, kategórie povolaní alebo podnikov. Už to *prima facie* vylučuje porovnateľnosť týchto dôchodkových fondov s PKIPCP.

31. Potvrdzuje to skutočnosť, že podľa judikatúry Súdneho dvora sú s PKIPCP porovnateľné len také fondy, ktoré im „konkurujú“.[13] Takáto konkurencia môže v zásade existovať len medzi investičnými fondmi, ktoré oslovujú rovnaký okruh investorov.[14] Z dôvodov uvedených v bode 30 to v prípade dôchodkových fondov a PKIPCP nie je tak. Platí to tým skôr, ak je členstvo v odvetvovom dôchodkovom fonde predpísané zákonom. Povinné členstvo v zásade vylučuje konkurenciu pri získavaní investorov.

b) Investovanie podľa princípu rozloženia rizík

32. Ďalším podstatným znakom PKIPCP je, že získané peňažné prostriedky sa musia investovať podľa princípu rozloženia rizík do prevoditeľných cenných papierov alebo do iných likvidných finančných aktív uvedených v článku 50 ods. 1 smernice o PKIPCP [článok 1 ods. 2 prvá veta písm. a) smernice o PKIPCP].

33. Účastníci konania zhodne tvrdia, že taká diverzifikácia rizika existuje. Je úlohou vnútroštátneho súdu preskúmať, či je táto požiadavka skutočne splnená.

c) Povinnosť odkúpenia alebo vyplatenia

34. Článok 1 ods. 2 prvá veta písm. b) smernice o PKIPCP navyše stanovuje, že podiely v PKIPCP sú na žiadosť držiteľov odkúpené alebo vyplatené priamo alebo nepriamo z aktív takýchto podnikov. Podmienkou oslobodenia od dane je preto porovnateľná povinnosť odkúpenia alebo vyplatenia.

[11] Rozsudok zo 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a i. (C-424/11, EU:C:2013:144).

[12] Rozsudok z 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139).

[13] Rozsudky z 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801, bod 37); z 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139, bod 48), ako aj zo 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a i. (C-424/11, EU:C:2013:144, bod 24).

[14] Pozri návrhy, ktoré som predniesla vo veci Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:327, bod 27), ako aj rozsudok z 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801, bod 48).

35. Aj v tomto smere by dôchodkové fondy, o ktoré ide v konaniach vo veci samej, nemuseli byť porovnateľné s PKIPCP ako investičným nástrojom. Podľa informácií, ktoré poskytol vnútroštátny súd, totiž vyplatenie vkladov prichádza do úvahy len výnimočne. V prípade povinného členstva by poistenci tým skôr nemali mať nárok na odkúpenie alebo vyplatenie voči dôchodkovému fondu.

d) Osobitný štátny dohľad

36. Podobne ako v prípade PKIPCP podľa článku 12 smernice o PKIPCP musia dôchodkové fondy, o ktoré ide v konaniach vo veci samej, v Holandsku navyše podliehať osobitnému štátnemu dohľadu. [15]

37. Účastníci konania zhodne tvrdia, že táto podmienka je v prípade holandských dôchodkových fondov, o ktoré ide v tomto prípade, splnená. To zodpovedá aj smernici (EÚ) 2016/2341 [16] o činnostiach inštitúcií zamestnaneckého dôchodkového zabezpečenia a o dohľade nad nimi, podľa ktorej zamestnanecké dôchodkové plány v zásade musia podliehať štátnemu dohľadu [17].

e) Podielnik znáša investičné riziko

38. Posledným podstatným znakom je existencia investičného rizika pre investora. Cieľom smernice o PKIPCP je zaistiť účinnú a jednotnú ochranu podielnikov v rámci Únie. [18] Táto ochrana je však potrebná len vtedy, keď existuje investičné riziko. [19] Na tento znak sa zameriavajú úvahy všetkých účastníkov konania.

39. V súlade s vyššie uvedeným Súdny dvor vo veci Wheels odmietol záver, že dôchodkový fond je rovnocenný s PKIPCP, lebo dôchodok „v žiadnom prípade nezávisí od hodnoty aktív systému a od výsledkov vkladov uskutočnených správcami systému, ale je určený vopred v závislosti od dĺžky pracovného pomeru u daného zamestnávateľa a od výšky platu“ [20]. Aj vo veci ATP bolo podmienkou, aby poistenci znášali investičné riziko. [21]

40. V prejednávaných veciach sa dôchodkové modely vyznačujú tým, že výška nárokov na budúce dôchodky a dôchodkových nárokov je založená na jednej strane na výške mzdy a počte odpracovaných rokov. Na druhej strane môže od výnosu z investícií závisieť, či dôjde k indexácii nárokov na budúce dôchodky a dôchodkových nárokov, alebo naopak ku kráteniu. Výnos z investícií preto nepriamo ovplyvňuje výšku dôchodkov.

41. Je sporné, či to predstavuje porovnateľné investičné riziko. Pri posudzovaní tejto otázky treba rozlišovať podľa druhu dôchodkového nároku.

15 Pozri návrhy, ktoré som predniesla vo veci Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:327, bod 27), ako aj rozsudok z 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801, bod 48).

16 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2341 zo 14. decembra 2016 (Ú. v. EÚ L 354, 2016, s. 37).

17 Pozri návrhy, ktoré som predniesla vo veci Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:327, bod 28), v ktorých som však ešte odkazovala na predchádzajúcu smernicu 2003/41/ES.

18 Pozri odôvodnenie 3 smernice o PKIPCP.

19 Pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Cruz Villalón vo veci ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2013:840, bod 64).

20 Rozsudok zo 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a i. (C-424/11, EU:C:2013:144, bod 27).

21 Rozsudok z 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139, bod 51 a nasl.).

42. Ak zo zmluvy o starobnom dôchodkovom zabezpečení vyplýva garantovaný dôchodkový nárok, ktorý závisí najmä od počtu odpracovaných rokov a výšky mzdy, osoby, ktoré majú nárok na dávku, nenesú *porovnateľné* investičné riziko. To, že výška dôchodku alebo nároku na budúci dôchodok navyše v obmedzenej miere závisí od výnosu z investícií, nepostačuje – ako uviedlo aj Holandsko – na konštatovanie porovnateľného investičného rizika. Možná úprava výšky dôchodkov (smerom nahor alebo nadol) je podmienená zodpovedajúcou mierou krytia, aby sa v záujme všetkých osôb, ktoré majú nárok na dávky, zaručil minimálne stanovený dôchodok, pokiaľ je to možné. Investor v rámci PKIPCP naopak nezískava minimálnu záruku, pokiaľ ide o vrátenie aktív, ktoré investoval.

43. Naproti tomu, ak podľa zmluvy o starobnom dôchodkovom zabezpečení ide o dôchodkový nárok závislý prevažne od vývoja hodnoty investovaného kapitálu, osoba, ktorá má nárok na dávku, nemôže počítať s garantovanou výškou dôchodku. Naopak sa priamo podieľa na výkyvoch hodnoty svojich majetkových investícií. Preto táto osoba – podobne ako v prípade PKIPCP – znáša investičné riziko.

44. Na základe tohto rozlišovania je úlohou vnútroštátneho súdu, aby s prihliadnutím na všetky okolnosti konkrétneho prípadu preskúmal, či zmluvy o starobnom dôchodkovom zabezpečení uzavreté v konaniach vo veci samej pri celkovom posúdení stanovujú predovšetkým garantované dôchodkové nároky alebo dôchodkové nároky závislé od vývoja hodnoty investovaného kapitálu. Pritom je rozhodujúce ťažisko príslušnej zmluvy o starobnom dôchodkovom zabezpečení, a teda vzťah medzi garantovanými a variabilnými dôchodkovými nárokmi.

45. Garantovanú výšku dôchodkov možno v individuálnom prípade zaistiť aj tým, že zamestnávateľ – tak ako vo veci C-641/22 – poskytne záruku za cieľovú výšku dôchodkov. Aj v tomto prípade je však rozhodujúce celkové posúdenie všetkých okolností individuálneho prípadu.

46. Naopak nie je podstatné, či v dôchodkovom fonde – ako vo veci C-640/22 – ešte dochádza k aktívnej tvorbe dôchodkových práv. Rozhodujúca je len formulácia príslušnej zmluvy o starobnom dôchodkovom zabezpečení, a nie skutočná finančná situácia dôchodkového fondu.

47. Ako možno vyvodiť z návrhov na začatie prejudiciálneho konania holandského súdu, v prípade väčšiny modelov, ktorých sa týkajú konania vo veciach samých, by v zásade mohlo ísť o garantované dôchodkové nároky. Osoby, ktoré majú nárok na budúci dôchodok a nárok na dôchodok, za takých okolností nenesú porovnateľné investičné riziko ako v prípade PKIPCP.

f) Predbežný záver

48. Dôchodkové fondy, o ktoré ide v konaniach vo veci samej, nie sú PKIPCP. Porovnateľnosť týchto dôchodkových poistení viazaných na fondy s PKIPCP by však tiež mohla byť – s výhradou posúdenia zo strany vnútroštátneho súdu – vylúčená. Predmetné dôchodkové fondy najmä nie sú prístupné neobmedzenému počtu investorov, takže ani nie sú v konkurenčnom vzťahu s PKIPCP. Okrem toho sa zdá, že neexistuje povinnosť vyplatenia ako v prípade PKIPCP.

49. Pokiaľ ide o znak týkajúci sa investičného rizika, treba rozlišovať podľa toho, či ide predovšetkým o garantované dôchodkové nároky alebo o dôchodkové nároky závislé od vývoja hodnoty investovaných aktív. Len v prípade posledných uvedených nárokov znáša osoba, ktorá má nárok na budúci dôchodok alebo dôchodkový nárok, investičné riziko porovnateľné s investorom v rámci PKIPCP.

50. Členské štáty však môžu rozšíriť oslobodenie od dane aj na taký dôchodkový fond, o aký ide v konaniach vo veci samej. Právo Únie im ale neukladá takú povinnosť.

2. Subsidiárne: O priamom uplatnení článku 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH

51. Len pre prípad, že Súdny dvor by dospel k záveru, že dôchodkové fondy, o ktoré ide v konaniach vo veci samej, sa majú považovať za podielové fondy, sa kladie nadväzujúca otázka, či sa žalobkyne môžu odvolávať na ustanovenie o oslobodení dane, ktoré sa nachádza v článku 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH, pokiaľ vnútroštátne právo nemožno vyložiť v súlade s právom Únie.

52. Na to je potrebné, aby boli ustanovenia smernice dostatočne presné a z hľadiska ich obsahu bezpodmienečné.[22] Vykonanie alebo účinky tohto ustanovenia si nesmú vyžadovať prijatie ďalšieho právneho aktu členských štátov.[23]

53. V súlade s vyššie uvedeným Súdny dvor v novších rozhodnutiach odmietol priamu uplatniteľnosť ustanovení o oslobodení od dane, ktoré sa nachádzajú v článku 132 ods. 1 smernice o DPH, ak členské štáty pri určovaní jednotlivých znakov disponujú určitou mierou voľnej úvahy.[24]

54. Súdny dvor však napriek právomoci definovať pojmy, ktorú majú členské štáty, rozhodol, že článok 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH sa priamo uplatní.[25] Možno to vysvetliť tým, že pojem „podielové fondy“ je upravený právom Únie. Voľná úvaha, ktorú majú členské štáty v rámci svojej právomoci definovať pojmy, je teda znížená „na nulu“, pokiaľ sa smernicou o PKIPCP harmonizuje pojem „podielové fondy“.

55. Pokiaľ naopak závisí od voľnej úvahy členských štátov, či klasifikujú investičný fond ako podielový fond v zmysle článku 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH, priama uplatniteľnosť je vylúčená. Bez zodpovedajúcej definície členského štátu totiž z tejto smernice nevyplýva, na ktoré podielové fondy okrem PKIPCP sa má uplatniť oslobodenie od dane.

56. V konečnom dôsledku by sa preto žalobkyne mohli priamo odvolávať na článok 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH len za predpokladu, že dôchodkové fondy, o ktoré ide v konaniach vo veci samej, sú porovnateľné s PKIPCP (a vnútroštátne právo by nebolo možné vyložiť v súlade s právom Únie).

B. O druhej prejudiciálnej otázke

57. Druhou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či má zásada daňovej neutrality za následok, že v prípade, ak sa uplatní článok 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH, sa má tiež preskúmať, či sú dôchodkové fondy, o ktoré ide v konaniach vo veci samej, porovnateľné s inými

[22] Rozsudky z 10. decembra 2020, Golfclub Schloss Igling (C-488/18, EU:C:2020:1013, bod 26), ako aj z 15. februára 2017, British Film Institute (C-592/15, EU:C:2017:117, bod 13 a citovaná judikatúra).

[23] Pozri rozsudky z 10. decembra 2020, Golfclub Schloss Igling (C-488/18, EU:C:2020:1013, bod 27), a zo 16. júla 2015, Larentia + Minerva a Marenave Schiffahrt (C-108/14 a C-109/14, EU:C:2015:496, bod 49 a citovaná judikatúra).

[24] Pokiaľ ide konkrétne o pojem kultúrne služby uvedený v článku 132 ods. 1 písm. n) smernice o DPH, pozri rozsudok z 15. februára 2017, British Film Institute (C-592/15, EU:C:2017:117, body 14 a 16, ako aj bod 23 a nasl.), a pokiaľ ide o článok 132 ods. 1 písm. m) smernice o DPH, pozri rozsudok z 10. decembra 2020, Golfclub Schloss Igling (C-488/18, EU:C:2020:1013, body 31 a 42).

[25] Rozsudok z 28. júna 2007, JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust a The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:391, bod 59), ktorý sa týkal takmer totožného predchádzajúceho ustanovenia obsiahnutého v článku 13 B písm. d) bode 6 smernice 77/388/EHS.

fondmi, ktoré členský štát považuje za podielové fondy. V podstate ide o otázku, aké obmedzenia stanovené právom Únie platia pre členské štáty v rámci ich právomoci definovať pojmy, ktorá im bola zverená, a do akej miery musia členské štáty rovnako zdaňovať podobné plnenia.

58. Táto otázka je však relevantná len vtedy, keď predmetné dôchodkové fondy ani fondy, ktoré členský štát klasifikuje ako podielové fondy, nie sú porovnateľné s PKIPCP. Žalobkyne by navyše mali prospech z porovnateľnosti len v prípade, ak by bolo možné vyložiť vnútroštátne právo v súlade s právom Únie. Priame uplatnenie ustanovení smernice o DPH totiž v oblasti právomoci definovať pojmy, ktorá bola zverená členským štátom – ako bolo uvedené v bode 55 vyššie –, neprichádza do úvahy.

59. Členské štáty musia v rámci právomoci definovať pojem „podielové fondy“, ktorá im je priznaná, dodržiavať zásadu daňovej neutrality. [26] Táto zásada bráni tomu, aby sa poskytnutia služieb, ktoré si navzájom konkurujú, posudzovali z hľadiska DPH rozdielne. [27]

60. Vzhľadom na zásadu demokracie, ktorá patrí k hodnotám uvedeným v článku 2 ZEÚ, na ktorých je Únia založená, však môže Súdny dvor konštatovať porušenie zásady neutrality demokraticky legitimovaným vnútroštátnym zákonodarcom len vtedy, keď zjavne prekročil mieru svojej voľnej úvahy. Tak je to až vtedy, keď sú odlišne zdaňované poskytovania služieb z pohľadu priemerného spotrebiteľa takmer identické, takže sú jednoducho zameniteľné. [28]

61. V tomto prípade vzniká otázka rovnakého zaobchádzania len preto, lebo takzvaný individuálny príspevkovo orientovaný dôchodkový systém (tretí pilier holandského systému starobného dôchodkového zabezpečenia) podľa smerníc Staatssecretaris van Financiën (štátny tajomník pre financie, Holandsko) z 19. septembra 2014 predstavuje „podielový fond“, ktorého správa nepodlieha dani.

62. Účelom individuálneho príspevkovo orientovaného dôchodkového systému v rámci tretieho piliera je zrejme umožniť zamestnancom, aby dobrovoľne zvýšili zvyšné dôchodkové dávky. Povinné členstvo v odvetvovom dôchodkovom fonde má naopak za cieľ povinné poistenie všetkých zamestnancov [ktoré prekračuje rámec zaistenia základného zabezpečenia (prvý pilier)]. Už vzhľadom na odlišné ciele, ktoré (povinné) členstvo v odvetvovom dôchodkovom fonde (druhý pilier) a individuálny dobrovoľný dôchodkový systém (tretí pilier) sledujú, mám pochybnosti o porovnateľnosti. Konkurencia medzi rôznymi piliermi dôchodkového systému sa podľa všetkého tiež môže uskutočňovať len v obmedzenej miere.

63. Okrem toho smernice holandskej finančnej správy podľa informácií, ktoré poskytol vnútroštátny súd, vychádzajú z predpokladu, že poistenci v rámci individuálneho príspevkovo orientovaného dôchodkového systému znášajú investičné riziko. Ako som už uviedla, investori v rámci druhého piliera nenesú také investičné riziko, ak ide predovšetkým o garantované dôchodkové nároky (pozri bod 42 vyššie). Aj to by mohlo brániť porovnateľnosti.

64. Tiež existujú podstatné rozdiely, ktoré svedčia o neporovnateľnosti. Je však úlohou vnútroštátneho súdu, aby to na základe opísaných kritérií definitívne posúdil.

[26] Rozsudky z 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801, bod 33); z 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139, bod 42), ako aj zo 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a i. (C-424/11, EU:C:2013:144, bod 18).

[27] Pozri napríklad rozsudok z 5. októbra 2023, Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej (DPH z teplých mliečnych nápojov) (C-146/22, EU:C:2023:739, bod 46 a citovaná judikatúra).

[28] Pozri návrhy, ktoré som predniesla vo veci HPA – Construções (C-433/22, EU:C:2023:655, bod 50 a nasl.).

65. V konečnom dôsledku preto členské štáty síce musia pri definovaní „podielových fondov“ v zmysle článku 135 ods. 1 písm. g) smernice o DPH dodržať zásadu daňovej neutrality. Tejto zásade však neodporuje, ak členský štát rozlišuje medzi odlišne štruktúrovanými piliermi svojho systému starobného dôchodkového zabezpečenia a najmä medzi garantovanými dôchodkovými nárokmi na jednej strane a dôchodkovými nárokmi závislými od vývoja hodnoty investovaného kapitálu na druhej strane.

VI. Návrh

66. Preto navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré mu položil Rechtbank Gelderland (súd v Gelderlande, Holandsko), takto:

1. Článok 135 ods. 1 písm. g) smernice 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty sa má vykladať v tom zmysle, že investičným fondom porovnateľným s PKIPCP, a teda „podielovým fondom“ je taký investičný fond, ktorý takmer spĺňa kritériá uvedené v článku 1 ods. 2 prvej vete smernice 2009/65/ES o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa podnikov kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov. Na to je najmä potrebné, aby tento investičný fond bol prístupný verejnosti, aby existovala podobná povinnosť vyplatenia ako v prípade PKIPCP a aby investori znášali porovnateľné investičné riziko. Posledná uvedená okolnosť závisí predovšetkým od toho, či sú stanovené dôchodkové nároky prevažne garantované alebo závisia od vývoja hodnoty investovaného kapitálu.

2. V prípade, ak sa uplatní článok 135 ods. 1 písm. g) smernice 2006/112, sa v rámci fondov, ktoré nie sú PKIPCP, nemá posudzovať len to, či sú porovnateľné s PKIPCP, ale aj to, či sú porovnateľné s inými fondmi, ktoré síce nie sú PKIPCP, ale ktoré členský štát považuje za podielové fondy. Členský štát môže oslobodiť správu takých podielových fondov od dane, pričom musí dodržať zásadu neutrality. Táto zásada však nebráni pochopiteľnému rozlišovaniu medzi odlišne štruktúrovanými piliermi príslušného systému starobného dôchodkového zabezpečenia a najmä medzi garantovanými dôchodkovými nárokmi na jednej strane a dôchodkovými nárokmi závislými od vývoja hodnoty investovaného kapitálu na druhej strane.